

РЕЦЕНЗИЯ

От: *доц. д-р Светла Владимирова Цанкова*
УНСС

Научна специалност: Организация и управление извън сферата на материалното производство

Относно: *дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство (Медии и комуникации)“ в УНСС.*

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 712/23.03.2023 г. на Ректора на УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Паолина Димитрова Желева*
Тема на дисертационния труд: *Медийни манипулации и обществено мнение. Сравнителен анализ на британската преса за Брекзит*

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра „Медии и обществени комуникации“, факултет „Икономика на инфраструктурата“ на УНСС по научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство (Медии и комуникации)“ съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС № 748/ 20.03.2018 г. Обучението е осъществено в редовна форма през периода 2018-2023 г.

Паолина Димитрова Желева е завършила средното си образование в 12 СОУ "Цар Иван Асен II" с чуждоезиков профил "Френски език" през 2007 г. През 2011 г. получава бакалавърска степен по специалността „Журналистика и масмедии“ в УНСС, а през 2012 г. – магистърска степен по специалността „Продуцентство в културните индустрии“ в същия университет. Професионалният ѝ опит включва работа като редактор и репортер в Национална телевизия „България 24“, като ПР на УМБАЛ

„Света Екатерина“, като репортер в Информационна агенция cross.bg и други.

Паолина Димитрова Желева не е заемала академични длъжности до момента или длъжности извън ВУ.

Индивидуалният план е изпълнен в установените срокове, докторантката успешно е положила всички изпити.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният от докторантката Паолина Желева дисертационен труд на тема „Медийни манипулации и обществено мнение. Сравнителен анализ на британската преса за БРЕКЗИТ“ е с обем от 172 страници, състои се от увод, четири глави, заключение, справка за научните приноси и библиография, която съдържа 177 източника на български език и на английски език.

Логиката на изследването е видна още от съдържанието - на първо място докторантката анализира сложните отношения между политиката и медиите, отделя внимание на пропагандата и медийната манипулация, изчерпателно представя предисторията на Брекзит и основните етапи в подготовката и провеждането на референдума, след това изследва избрани британски вестници и тяхната политика и специфика, за да премине понататък към сравнителния анализ на публикациите в тези медии, свързани с БРЕКЗИТ и оказаното от тях влияние върху общественото мнение във Великобритания.

В увода е отделено особено внимание на актуалността на изследователския проблем – близо 7 години след референдума за Брекзит и 3 години след излизането на Великобритания от ЕС е особено важно да се даде оценка за въздействието на пресата по тази изключително важна тема, която кардинално промени не само посоката за развитие на една от водещите европейски страни, но и на Европейския съюз като цяло. Паолина Желева ясно и коректно е дефинирала обекта и предмета на изследване и неговата цел - да се изследват методите на медийна манипулация по време на кампанията за референдум в полето на британската преса за Брекзит, като за постигането на тази цел са обособени 7 задачи. Тезата на докторантката е прецизно формулирана: „Британският печат оказва своето влияние върху БРЕКЗИТ, защото повлиява върху общественото мнение по темата, в това число и чрез манипулативни техники.“ Докторантката посочва, че най-четените британски вестници играят жизненоважна роля в структурирането на параметрите на политическия дебат във Великобритания в продължение

на много години и именно поради тази причина всички политици отделят особено внимание на възможностите на тези медии да оказват влияние върху общественото мнение. В увода са представени и използваните методи, посочено е и ограничението на изследването.

В първа глава – „Медиите в политиката. Пропагандни техники и общественото мнение“ докторантката поставя теоретичните основи на изследването, като отделя специално внимание на отношенията между медиите и политиката, на функциите на медиите в демократичното общество, на технологията на убеждаването, на пропагандата и манипулацията в медиите. Паолина Желева е проследила тяхното влияние в процеса на формиране на общественото мнение, анализираща е редица основни манипулативни техники, използвани от медиите и как те са били приложени от британските медии в периода на обсъждането на Брекзит.

Във втора глава – „Психологическо влияние на Брекзит“ докторантката Паолина Желева обобщава факторите, оказали влияние върху решението за излизането на Великобритания от ЕС, представя основните етапи в процеса на преговорите и излизането на Великобритания от ЕС, различните гледни точки и очаквания, които са определящи за медийното отразяване на темата в британската преса, а също и последиците от Брекзит за страната, както и политическите оценки на тези последици. Много медии и анализатори използват определението „политическа психодрама“ за Брекзит и това е дало отправната точка за анализ в тази глава. Докторантката посочва, че „Брекзит е пример за масова обществена паника, групово социално мислене и племенно разделение“ (стр. 44), а също и че референдумът предизвиква групова поляризация. Тук задълбочено е изследвана спецификата на „преднамереното социално влияние“ и моделите, чрез които то може да се реализира, техниките и похватите за оказване на влияние върху общественото мнение.

В трета глава – „Специфика на съвременната британска преса – манипулационни техники“, Паолина Желева отново накратко припомня етапите в процеса на преговорите, провеждането на референдума и напускането на ЕС от Великобритания, но основният акцент е върху представянето на основните издания, които са обект на анализа – „Таймс“, „Дейли телеграф“, „Гардиън“, „Дейли мел“, „Дейли мирър“, „Сън“, „Дейли експрес“. Отделено е внимание и на професионалните и етични стандарти, които британските медии трябва да спазват.

В четвърта глава - „Сравнителен анализ на британската преса за Брекзит“ докторантката Паолина Желева представя основните теми в електронните издания на избраните вестници във връзка с Брекзит и прилага примери от коментари, посветени на тези теми, като например за

влиятието на мигрантската криза, за предимно негативното отразяване на новините за ЕС в немалка част от британските медии, за икономическите и политическите последици от Брекзит и други. Ясно са разграничени позициите на двете групи издания – привърженици и противници на Брекзит, анализирани са използваните от тях методи и техники за влияние върху общественото мнение. На базата на контент анализа докторантката прави извода, че в различните британски таблоиди темата се коментира различно – „преекспонирано, хумористично, метафорично, карикатурно, драматично, паралелно, хиперболично“ и че „почти не се констатира прозрачност и коректност на отразяваната информация“.

Друг важен извод, който според авторката се налага от проведеното проучване е, че включените в него издания категорично заявяват позициите си, а техните материали са силно сугестиращи. Паолина Желева констатира, че вестниците повече от очевидно отразяват лични и/или политически симпатии, но в същото време се стремят да представят различни гледни точки. Интересни са и направените констатации по отношение на езика на представените медии – той е експресивен, понякога помпозен, често язвителен, което също помага за създаването на определени внушения. Резултатите от проведения контент анализ доказват констатацията на докторантката, направена още в първа глава, че в последните две седмици преди вота „вестниците трябва да бъдат разглеждани като независими политически актьори“.

В тази точка е представено и много интересно и ценно проучване на Института за изследване на журналистиката на Ройтерс, което включва 9 национални британски вестника и дава представа за активността и интензивността в обсъждането на темата - в рамките на четирите месеца на кампанията ежедневно си публикувани средно по 66 материала, свързани с референдума. Екипът на изследването констатира, че доминират материалите в полза на Брекзит, като са отчетени и редица важни фактори като обем на материалите, тяхното позициониране на страниците на изданията, доминиращите изказвания на политици за сметка на експерти, представители на бизнеса и на академичните среди и други. Представеното анкетното проучване с редактори на български вестници е удачно допълнение към предишните варианти на дисертационния труд на Паолина Желева и дава представа за тяхната професионална оценка за медийното отразяване на Брекзит от британската преса.

В заключението на дисертационния труд Паолина Желева прави извода, че „Брекзит е произведение/продукт на британската преса“ и че „британските вестници категорично се намесват в политическите дебати

по време на референдума за Брекзит, чрез декларации на позиции на редакторите със стратегическа цел: да въздействат на политици, агитатори и читатели. Освен това те поднасят по време на кампанията материалите си пълни с неверни твърдения, преувеличение на фактите, изкривяване на информацията и презрение на традиционните източници на информация. Голяма част от британската преса е устремена към обикновена пропаганда.“ Докторантката също така обобщава, че явлението Брекзит е преекспонирано от медиите и че оказаното от тях психологическо влияние е довело до социална апатия, безразличие и скептицизъм.

Използваните източници са цитирани коректно в дисертационния труд. Посочената библиография показва задълбоченото проучване на литературата по темата от страна на докторантката Паолина Желева.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В дисертационния труд на тема „Медийни манипулации и обществено мнение. Сравнителен анализ на британската преса за Брекзит“ докторантката Паолина Желева демонстрира задълбочено познаване на проблематиката, много добра теоретична подготовка и умение за провеждане на контент анализ, а също и за използване на разнообразни методи на изследване. Проведеният контент анализ на избраните от нея издания доказва как именно британският печат оказва влияние върху Брекзит чрез използването на редица манипулативни и пропагандни техники. Посочени са редица примери за прилагане на класически манипулативни и пропагандни техники, които в редица случаи са толкова явни, че би трябвало да са разпознаваеми не само за по-интелигентната аудитория, но и за масовата, но независимо от това са изиграли своята роля за създаването на определени внушения и са насочили избирателите към определена позиция.

В своя анализ докторантката Паолина Желева е обърнала внимание не само на съдържанието на посланията, но и на използваните езикови и стилистични похвати, на графичния дизайн, на визуализацията на темата чрез снимки, карикатури, колажи, които също оказват съществено влияние върху аудиторията и създават внушения, демонстрират нагласи и позиции. Представеният вторичен анализ на данните от проучването на Института за изследване на журналистиката на Ройтерс – „Отразяване в британската преса на референдума за ЕС“, само потвърждава констатацията на докторантката, че британската преса изключително масирано и интензивно отразява темата за Брекзит и изиграва огромна роля за формирането на общественото мнение.

Приносен момент има и в анализа на резултатите от проведеното анкетно проучване сред български журналисти, които дават своето професионално мнение по темата и подкрепят тезата на докторантката, че Брекзит е модел за манипулативно влияние от страна на медиите и че до голяма степен резултатът от референдума е продукт на британската преса.

Впечатление правят също високата езикова култура и богат речник на докторантката.

Поставените задачи са изпълнени, а основната теза на авторката е доказана.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Посочените приноси 3, 4 и 5 са твърде общи и не показват достатъчно убедително постигнатите резултати в дисертационния труд на Паолина Желева от проведеня контент анализ, който е същността на представената работа, а също и изводите от дълбочинните интервюта. Според мен основният научно-приложен принос на докторантката е свързан с конкретните резултати от анализа на материалите от избраните британски вестници, които доказват тяхното съществено влияние върху общественото мнение в периода на обсъждането на Беркзит, подготовката и провеждането на референдума.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантката Паолина Желева е представила списък, който включва 3 публикации: доклад на тема „Брекзит – продукт на британската преса“, представен в рамките на Третия докторантски семинар на катедра „Медии и обществени комуникации“ през 2022 г. и включен в сборник; статията „Брекзит – психологическо и комуникационно влияние“ в електронното научно списание „Медии и обществени комуникации“, брой №5 от 2022 и публикувания доклад на английски език „Brexit dilemmas: the UK Leaving the EU or Not“ в сборника от 8-th International Conference of ASECU Youth, 2019. Това доказва много добро разпространение на получените резултати.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът отговаря на приетите стандарти, той отразява адекватно основните части на дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Няколко са основните бележки, които могат да бъдат отправени към дисертационния труд на Паолина Желева.

На първо място представянето на изследваните британски издания трябва да бъде по-балансирано – за част от тях е дадена подробна характеристика, за други тя е твърде кратка и недостатъчна.

На второ място – в трета точка на четвърта глава ясно трябва да бъде посочено, че се представя изследване на екип от Института за изследване на журналистиката на Ройтерс, който е провел цитираното проучване в сътрудничество с PRIME Research.

На трето място – всяка глава трябва да завършва с по-голямо обобщение, заключението трябва по-подробно и убедително да представи постигнатите резултати.

На четвърто място - научно-приложните приноси трябва да се прецизират и ясно и конкретно да представят постигнатите резултати в процеса на изследването.

8. Заключение

Дисертационният труд се отличава с много добро познаване на теоретичната литература по проблематиката, с качество на проведеното емпирично проучване, с умение за анализ и интерпретация на медийно съдържание и висока езикова култура. Това ми дава основание да оценя положително дисертационния труд на тема „Медийни манипулации и обществено мнение. Сравнителен анализ на британската преса за Брекзит“ и да изразя становището си на докторантката Паолина Димитрова Желева да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.5. „Обществени комуникации и информационни науки“, по научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство (Медии и комуникации)“.

Дата / място

Подпис: